Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Vastine

5.6.2025

Sisäministeriö, poliisiosasto
Erityisasiantuntija Milka Tornberg-Nyman
Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain, verotusmenettelystä annetun lain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta (HE 25/2025 vp)

Hallintovaliokunta on toimittanut sisäministeriölle asiantuntijakuulemisen yhteydessä saadut lausunnot ja pyytänyt ministeriöltä vastinetta niiden johdosta. Vastineessa on otettu huomioon myös hallituksen esitystä koskeva talousvaliokunnan lausunto TaVL 13/2025 vp ja perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 21/2025 vp.

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on keskittää toimivaltaisten viranomaisten saldo-, tilitapahtuma- ja arvopaperitietoihin liittyvien kyselyjen tekeminen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään. Ehdotuksella ei lisätä viranomaisten toimivaltuuksia vaan kyseessä on sähköistä tiedonluovutusta ja välittämistä koskeva ehdotus. Ehdotetulla sääntelyllä tavoitellaan kustannussäästöjä, päällekkäisten tietojärjestelmien aiheuttaman työmäärän vähentymistä ja tätä kautta viranomaistyön tehokkuuden kasvamista. Tavoitteena on myös lisätä saldo- ja tilitapahtumakyselyjä koskevien tiedustelujen tietosuojaa- ja turvaa eli rekisteröidyn kannalta tietoturvallisempaa tapaa käsitellä viranomaisen tarvitsemia henkilötietoja. Esityksellä tavoitellaan yhtäältä myös luotto- ja maksulaitosten saldo- ja tilitapahtumakyselyjä koskevan hallinnollisen taakan keventymistä.

Arkaluonteiset tiedot ja välttämättömyysarviointi

Oikeusministeriö on nostanut lausunnossaan esille sen, että sääntelykokonaisuus muodostuu välttämättömyysvaatimuksen takia sekavaksi ja vaikeaselkoiseksi. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu sääntely saattaa johtaa sellaiseen tilanteeseen, että järjestelmän ulkopuolella pyydettynä vastaavat tiedot saattavat olla saatavissa voimassa olevan tiedonsaantioikeuden perusteella, joka on sidottu matalampaan kriteeriin. Lisäksi järjestelmän ulkopuolella tehtävän pyynnön perusteella tietojen pyytäjällä ei olisi myöskään samantasoista vastuuta tekemänsä pyynnön oikeasuhtaisuudesta. Sisäministeriö pitää oikeusministeriön esittämiä havaintoja oikeasuhtaisina, mutta toteaa, että ehdotettavassa sääntelyssä on nojauduttu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseen arkaluonteisten tietojen käsittelyyn liittyviin käytäntöihin. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (ks. PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	Kirkkokatu 12 Helsinki	0295 480 171 +358 295 480 171	09 160 44635 +358 9 160 44635	kirjaamo.sm@gov.fi www.intermin.fi

ja sääntelyn on oltava EU:n tietosuojalainsäädännön mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s.45, PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevan sääntelyn valtiosääntöisen välttämättömyysedellytyksen tulee olla lakiteknisesti toteutettu asianmukaisesti ja sen tulee myös tarkoittaa henkilötietojen käsittelyn rajoittamista riittävillä kontrolleilla välttämättömään. Perustuslakivaliokunnan mukaan hallituksen esityksessä ennakollisen kontrollin ajatuksena vaikuttaa olevan ennen kaikkea se, että tietojenkäsittelyn turvallisuus ja asianmukaisuus nojaa virkavastuujärjestelmään. Perustuslakivaliokunta on toistuvasti todennut, että tietojen suojaamista oikeudettomalta käytöltä ei voi perustaa vain rekisterinpitäjää tai tietojen käsittelijää koskevan virkavastuun varaan (PeVL 4/2021 vp, PeVL 65/2018 vp, PeVL 52/2018 vp, PeVL 51/2018 vp). Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ennakkokontrollin kannalta pyynnön yksilöintitiedot kontrolloivat tietopyyntöjä melko muodollisesti. Yksilöintitiedot eivät sisällä tietoa siitä, miten tiedonsaantioikeuden käyttöä suhteessa välttämättömyysedellytykseen on arvioitu tietoja pyytävässä toimivaltaisessa viranomaisessa. Perustuslakivaliokunnan mielestä olisikin perusteltua, että tällainen välttämättömyysarviointi kirjataan joko saldo- ja tilitapahtumajärjestelmään tai toimivaltaisen viranomaisen omaan tietojärjestelmään ennakkokontrollin varmistamiseksi sekä sen todentamiseksi, että kukin tietopyynnön tekijä on arvioinut tietopyynnön laajuutta lakiehdotuksessa ehdotetulla tavalla sekä voimassa olevien tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Perustuslakivaliokunta toteaa, että hallintovaliokunnan on syytä lisätä ehdotukseen välttämättömyysarvioinnin kirjaamista koskeva sääntely.

Sisäministeriö toteaa, että esityksen perusteluissa on kattavasti avattu viranomaisen velvollisuutta tehdä välttämättömyysedellytyksen täyttymistä koskeva harkinta ennen tietopyynnön tekemistä. Välttämättömyyttä on pyritty kontrolloimaan myös 17 g §:n 2 momentissa säädetyn ”toimivaltainen viranomainen vastaa tekemänsä kyselyn välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta” vastuuvelvoitteen mukaisesti. Mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”*viranomaisen on ennen kyselyn tekemistä arvioitava 17 b ja 17 d §:n perusteluissa esitellyllä tavalla, mitä tietoja ja kuinka pitkältä ajalta sen on välttämätöntä saada kyseisen tehtävänsä hoitamiseksi*”. Koska viranomaisella voi olla tarve rajata pyyntö vain sille välttämättömiin tietoihin, tulisi viranomaisen omassa järjestelmässään kyselyä tehdessään rajata mitä tietoa viranomainen tarvitsee kyselykohtaisesti, mikäli sen ei olisi välttämätöntä saada kaikkia järjestelmästä saatavia tietoja. Sisäministeriö huomauttaa myös 17 e §:n säätelystä, jonka mukaan tietopyyntöjä voivat tehdä ainoastaan sellaiset toimivaltaisen viranomaisen henkilöstön jäsenet, jotka on nimetty ja valtuutettu suorittamaan näitä tehtäviä. Lisäksi on huomioitava, että 17 h §:n mukaan viranomaisen tietopyyntöjä koskevasta ”*lokirekisteristä on käytävä ilmi myös keskitetystä sähköisestä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmästä tiedustelun suorittaneen henkilön ja sen määränneen henkilön tunnistetiedot*.” Sisäministeriö viittaa myös tietosuojavaltuutetun toimiston antamaan lausuntoon, jossa todetaan muun muassa, että ”erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, arkaluonteisia tai muutoin hyvin syvälle henkilön yksityisyyteen meneviä tietoja käsiteltäessä on huomioitava erityisesti tietosuojaperiaatteet kuten rekisteröityjen oikeudet sekä rekisterinpitäjän velvollisuudet, koska niiden käsittely voi aiheuttaa huomattavia riskejä henkilön perusoikeuksille ja -vapauksille. Apulaistietosuojavaltuutettu katsoo, että hallituksen esitys on tältä osin asianmukaisesti perusteltu.”

Vaikka sisäministeriö pitää järjestelmän käyttöön liittyviä välttämättömyyden kontrolleja asianmukaisina ja riittävinä, se toteaa, että mikäli hallintovaliokunta pitää tarpeellisena, ehdotettuun 17 e §:ään voinee lisätä säännös viranomaisen velvollisuudesta välttämättömyysarvioinnin kirjaamiseksi omaan tiedonhakujärjestelmäänsä.

Saatavat tilitapahtumatiedot

Perustuslakivaliokunta, oikeusministeriö ja Finanssiala ry katsovat, että ehdotetun 17 d §:n 1 momentin muotoilu ei ole riittävän täsmällinen. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu 7 kohta mahdollistaisi arkaluonteisten tietojen luovuttamisen. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että 7 kohdan säännös laajentaa pykälän nojalla saatavia tietoja tavalla, joka jättää viranomaisen tiedonsaantioikeuden kohteen varsin epämääräiseksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotettua sääntelyä on siten syytä selventää rajaamalla tiedot esimerkiksi perusteluissa kuvatulla tavalla edellä viitatusta sanomarakenteesta saatavilla oleviin tietoihin.

Finanssiala ry:n mukaan pykälän sanamuoto viittaisi siihen, että 1 momentin 1–6 kohdissa mainitut tiedot sisältyvät aina tilitapahtumakyselyihin ja niihin annettaviin vastauksiin, kun taas 7 kohdassa

mainitut muut tilitapahtumaan liittyvät tiedot pyydetään erikseen. Finanssiala ry toteaa kuitenkin, että pykälän perusteluissa mainitaan, että 1 momentin 1–6 kohdassa olisi eritelty keskeisimmät tilitapahtumatietoon liittyvät tunnistetiedot eli luettelo olisi esimerkinomainen. Finanssiala ry:n mielestä hallituksen esitys ei ole tältä osin ole yksiselitteinen ja se toivoo, että valiokunta tarkentaisi asian pykälän perusteluissa. Sisäministeriö toteaa, että pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa on selkeästi todettu, että tilitapahtumatietokyselyjen ja niiden vastauksien toimittamisessa noudatettaisiin suositusta eurooppalaisten lainvalvontaviranomaisten käyttämästä ISO20022 (International Organization for Standardization) sanomarakenteesta, joten kyselyn tietosisältö määrittyisi sanomarakenteen mukaisesti. ISO20022 sanomarakenteen (Camt.052/Camt.053) käyttö perustuu direktiivin (EU) 2019/1153 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse toimivaltaisten viranomaisten pääsystä keskitettyihin pankkitilirekistereihin yhteenliittämisjärjestelmän kautta ja teknisistä toimenpiteistä tilitapahtumatietojen käytön helpottamiseksi annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1654, (jäljempänä *rahoitustietodirektiivi*) vaatimukseen, joka tulee implementoida 10.7.2027 mennessä. Rahoitustietodirektiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee rajat ylittävän yhteistyön mahdollistamiseksi varmistaa, että tilitapahtumatiedot toimitetaan komission määräämässä sähköisessä muodossa. Direktiiviä koskevien neuvottelujen yhteydessä on käytännössä todettu tilitapahtumatietojen välittämisen toteutettavan ISO20022 sanomarakenteella. ISO20022 sanomarakenteen käyttö tilitapahtumatietojen kysely- ja vastausrakenteissa mahdollistaisi rahoitustietodirektiivin velvoitteen sujuvan täytäntöönpanon. Kun jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille toimitettavat tilitapahtumatiedot olisivat jo valmiiksi rahoitustietodirektiivin vaatimassa muodossa, kansallisen tiedon välittäjän eli keskusrikospoliisin kansainvälisen yksikön olisi sujuvaa hakea pyydetyt tiedot keskitetystä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmästä ja välittää ne tiedon pyytäjälle oikeassa muodossa.

Sisäministeriö toteaa, että ISO20022-sanomarakenteen laajasta tietosisällöstä (yli 60 eri kenttää) johtuen sanomarakenteen jokaista kohtaa ei ole mahdollista määritellä pykälätasolla. Lainsäädäntöä ei ole myöskään haluttu sitoa sanomarakenteen muotoon sen mahdollisten muutosten myötä. Pykälän 1 momentin 1–6 kohdassa olisi siten eritelty keskeisimmät tilitapahtumatietoon liittyvät tunnistetiedot ja ne, jotka voivat mahdollisesti sisältää arkaluonteista tietoa. Pykälän 1 momentin kohta 7 koskisikin siten kaikkia muita kuin erikseen 1–6 kohdassa määriteltyjä ISO20022- sanomarakenteen mukaisia tilitapahtumaan liittyviä tietoja. ISO20022-sanomarakenteesta saatavia 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja olisivat muun muassa, sanoman tunniste, arkistointitunnus, kirjausselitekoodi, tapahtuman status, tilin valuutta, toistuvaissuorituksen selite, tieto maksunvälittäjästä, sanoman luontihetki, alkuperäisen kyselyn tunniste, tiliraportin tunniste ja raportin alku- ja loppupäivämäärät.

ISO20022 sanomarakennetta (camt.052 ja/tai camt.053) on käsitelty Finanssiala ry:n marraskuussa 2024 perustumassa Ad hoc työryhmässä, jonka jäsen sisäministeriö on ollut. Työryhmän tavoitteena on ollut sopia yhteistyössä pankkien ja Tullin kanssa teknisistä toteutusratkaisuista tilitapahtumien lisäämiseksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään. Työryhmän kokouksissa ei ole todettu, että sanomarakenteen niissä tiedoissa, jotka jäävät 17d § 1 momentin 1–6 kohtien ulkopuolelle 7 kohtaan kuuluviksi tiedoiksi, olisi yhtään sellaista tietokenttää, joka sisältäisi arkaluontoisista henkilötietoja, vaan kohdassa 7 kuvatut tiedot ovat tilitapahtumatietoihin suoraan liittyviä tietoja. Sanomarakenne muodostuu pakollisista ja vapaaehtoisista kentistä, ja näissä kentissä kuljetetaan vain tietoa, joka liittyy viitattuun tilitapahtumaan.

Sisäministeriö katsoo edellä mainitun mukaisesti, että ehdotettu sääntely on selkeää eikä laajenna pykälän nojalla saatavia tavalla muihin kuin tilitapahtumaan liittyviin tietoihin. Sisäministeriö ei näe kuitenkaan ongelmallisena selventää 17 d §:n 1 momentin 7 kohtaa säätämällä tietojen koskevan ISO20022-sanomarakenteesta saatavilla olevia tilitapahtumaan liittyviä tietoja.

Finanssiala ry ehdottaa, että 17 d §:n 1 momentin 4 kohta eli tapahtumaa koskeva viesti poistettaisiin ja muutettaisiin 7 kohdan mukaiseksi muuksi tilitapahtumaan liittyväksi tiedoksi, jonka viranomainen voi tarvittaessa pyytää erikseen. Sisäministeriö toteaa edellä mainitusti, että kaikki 7 kohdan mukaiset tiedot eivät ole erikseen pyydettäviä tietoja vaan sanomarakenteeseen liittyy useita pakollisia tietoja, jotka liittyvät kiinteästi sanomarakenteeseen ja ne tulee aina välittää sanoman mukana. Lisäksi sisäministeriö toteaa, että tilitapahtuman viestissä oleva tieto tarjoaa viranomaiselle erittäin tärkeää ja tarkentavaa tietoa maksusta ja on siten keskeinen tilitapahtumaan liittyvä tieto. Koska viesti voi sisältää mahdollisesti arkaluonteista tietoa, viestiä koskevaa 4 kohtaa ei tule sisäministeriön mielestä poistaa ehdotetusta pykälämuotoilusta.

Arvopaperitietojen määritelmä ja arvopaperikeskukset

Talousvaliokunta nostaa lausunnossaan esille arvopaperitietojen määritelmän ja esittää hallintovaliokunnan harkittavaksi, olisiko ehdotuksen mukaista arvopaperitietojen määritelmää mahdollista laajentaa EU-sääntelyn täytäntöönpanoa vaarantamatta niin, että järjestelmästä voisi saada arvo-osuusjärjestelmän arvo-osuuksia ja niiden oikeudenhaltijoita koskevien tietojen lisäksi myös muita arvopaperitietoja.

Sisäministeriö on tarkastellut asiaa valtiovarainministeriön ja Finanssivalvonnan kanssa ja pitää ehdotettua lisäystä direktiivin mukaisena ja siten kannatettavana. Sisäministeriön tavoitteena on ollut implementoida arvopaperitili siten kuin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1640 jäsenvaltioissa käyttöön otettavista mekanismeista rahoitusjärjestelmän käytön estämiseksi rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen, direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta sekä direktiivin (EU) 2015/849 muuttamisesta ja kumoamisesta (jäljempänä *kuudes rahanpesudirektiivi*) sen määrittelee. Kuudennessa rahanpesudirektiivissä asetetaan jäsenmaille velvoite saattaa arvopaperitilin tunniste ja tilin avaamis- ja lopetuspäivä keskitetyn automatisoidun mekanismin eli pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän voimassa olevan lain mukaisen asiakkuustietoja välittävän toiminnallisuuden kautta saataville. Tämän jälkeen ehdotettavan lain myötä olisi mahdollista hakea tarkemmat tiedot tilin sisällöstä. Sisäministeriö katsoo, että arvopaperitietojen määritelmä tulisi ulottaa kattamaan sekä arvo-osuustililain (827/1991) arvo-osuustilien että arvopaperilain (750/2012) mukaisten arvopaperitilien tiedot.

Talousvaliokunta esittää myös harkittavaksi arvopaperikeskusten lisäämisen ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan. Sisäministeriö pitää ehdotusta kannattavana, mutta toteaa tiedonluovuttajien soveltamisalan rajaamisen liittyvän kuudennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanosääntelyyn. Valtiovarainministeriö valmistelee parhaillaan mm. kuudennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa koskevaa rahanpesulain kokonaisuudistusta, jossa tarkastellaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään kuuluvien ilmoitusvelvollisten joukkoa. Sisäministeriö toteaa asian ratkaistavan valtiovarainministeriön hankkeessa.

Tiedon luovutustapa

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 17 f §:n 1 momentin 1. virkkeen mukaan 1 a §:ssä tarkoitettujen toimijoiden on luovutettava 17 b §:ssä ja 17 d §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot keskitettyyn sähköiseen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmään. Oikeusministeriö toteaa, että velvollisuus luovuttaa tiedot seuraa jo voimassa olevista tiedonsaantioikeuksista, ja että tietojen sähköisestä luovutustavasta säädettäisiin ehdotetussa 17 a ja 17 c §:ssä edellä selostetulla tavalla ja siten ehdotettu 17 f §:n 1 momentin 1. virkkeen käytännesäännös vaikuttaa tarpeettomalta. Sisäministeriö toteaa, että kyse on tarkentavasta sääntelystä, mutta katsoo, että ehdotettu säännös on mahdollista poistaa.

EU-oikeuden kansallisen liikkumavaran käyttö

Oikeusministeriön lausunnossa todetaan, että vaikka nyt esitettävissä lainsäädäntömuutoksissa olisi kyse kansallisesta tarpeesta annetusta sääntelystä ja järjestelmän tietosisällön laajennuksesta, hyödynnettäisiin siihen perustuvaan henkilötietojen käsittelyyn viidennellä rahanpesudirektiivin ja rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanosäänteläyllä perustettua tietojärjestelmää. Lisäksi nyt esitettävän arkaluonteisten tietojen käsittelyyn voisi liittyä edellä mainittujen direktiivien täytäntöönpanosääntelyn nojalla käsiteltävien henkilötietojen käsittelyä. Sisäministeriö toteaa, että saldo- ja tilitapahtumatietojen kyselymahdollisuus lisättäisiin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä kehikon sisään, mutta erilliseksi osioksi viidennen rahanpesudirektiivin mukaisesta automatisoidusta järjestelmästä. Lisättävillä kyselyoikeuksilla ei tuotaisi saldo- ja tilitapahtumatietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän olemassa olevaan tietokantaan. Esityksessä ei myöskään ehdoteta, että rahanpesu- tai rahoitustietodirektiivin mukaisella perusteella nykyiseen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään saatua käyttöoikeutta laajennettaisiin myös saldo- ja tilitapahtumakyselyiden tekemiseksi.

Hallituksen esityksessä on kuitenkin punnittu myös saldo- ja tilitapahtumatietojen tiedonsaantioikeuksien käyttötarkoitusta suhteessa niihin käyttötarkoituksiin, joka on viranomaisten viidennen rahanpesudirektiivin ja rahoitustietodirektiivin mukaisten asiakkuustietojen keräämisen käyttötarkoitus, jotta näiden puheena olevien kahden osajärjestelmän keskinäiset yhteydet tulisivat esille. Käyttötarkoitussidonnaisuus tarkoittaa sitä, ettei tietoja saa myöhemmin käsitellä alkuperäisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Koska rahanpesudirektiivin ja rahoitustietodirektiivin

mukaisten tietojen käyttötarkoitus liittyy sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, kuin myös vakavan rikollisuuden estämiseen, on näihin tehtäviin liittyen toimivaltaisen viranomaisen saldo- ja tilitapahtumatietojen käsittely yhteensopivaa niiden tietojen kanssa, jotka koskevat asiakkuuksia näistä tiedoista. Jotta lähtökohtaisesti asiakkuustiedoilla olisi käyttöarvoa viranomaisen edellä mainituissa tehtävissä, tulee asiakkuuksien selvittämisen jälkeen voida tehdä kansallisen lainsäädännön perusteella asiakkuuksiin liittyviä saldo- ja tilitapahtumakyselyitä. Silloin kun toimivaltaisen viranomaisen tehtävän kannalta on mahdollista tehdä välttämättömiä saldo- ja tilitapahtumatietopyyntöjä, tulisi olla myös välttämätöntä minimoida rekisteröidyn oikeuksille (erityisesti yksityisyydensuojalle) mahdollisesti koituvaa korkeaa riskiä siten, ettei tietopyyntöjä saldo- ja tilitapahtumista pidä tehdä, ennen kuin toimivaltaisella viranomaisella on varmuus siitä, että missä luotto- tai maksulaitoksessa asiakkuus sijaitsee. Näin kyselyn tekeminen luotto- ja maksulaitoksiin olisi oikeasuhtaista rekisteröidyn yksityisyyden suojaan nähden vain ja ainoastaan silloin, kun voidaan osoittaa, että asiakkuus kyseisessä luotto- tai maksulaitoksessa on olemassa. Direktiivin perusteella käyttöön otetun järjestelmän ja direktiivin perusteella kerättyjen tietojen toissijaista käyttöä voidaan perustellusti pitää yhteensopivana alkuperäisten tarkoitusten kanssa. Osalla ehdotetuista toimivaltaisista viranomaisista on sellaisia tiedonsaantioikeuksien käyttötarkoituksia voimassa olevan lain mukaiseen tilin asiakkuustietoja välittävään järjestelmään, joilla ei ole yhteyttä rahanpesudirektiivin tai rahoitustietodirektiivin mukaisten tietojen käyttötarkoituksien kanssa. Kyse on käyttöoikeuksista, jotka on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella hyväksytyn hallituksen esityksen HE 163/2021 mukaisesti säädetty. Näistä tiedonsaantioikeuksista voidaan todeta, että käyttötarkoitussidonnaisuutta unionin rahanpesulainsäädännön mukaisen tietojärjestelmän kanssa ei ole. Kyse on käyttötarkoituksista, jotka on määritelty viranomaiskohtaisesti tiedonsaantioikeuksissa.

Ministeriön mukaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä tulisikin nähdä eräänlaisena kattojärjestelmänä tai teknisenä kehikkona, jonka sisällä olisi viidennen rahanpesudirektiivin mukainen tilin asiakkuustietoja välittävä toiminnallisuus, jonka rinnalle tuotaisiin saldo- ja tilitapahtumatietoja ja arvopaperitietoja välittävä toiminnallisuus. Näin ei olisi tarvetta rakentaa uutta keskitettyä tietojärjestelmää saldo- ja tilitapahtumatietojen välittämistä varten tai rakentaa ja ylläpitää toimivaltaisten viranomaisten omia kahdenvälisiä rajapintoja luotto- ja maksulaitosten kanssa. Sisäministeriö viittaa tältä osin myös professori Voutilaisen perustuslakivaliokunnalle antamaan lausuntoon, jossa todetaan, että *tietojärjestelmä voi palvella hyvin erilaisiakin käyttötarkoituksia. Tietosuoja-asetuksenkaan näkökulmasta tietojärjestelmä ei ole käyttötarkoitusta määrittävä tekijä, vaan se, mihin tietoja tietojärjestelmästä käytetään. Tällöin merkitystä on sillä, että tietojärjestelmässä käsiteltävät tiedot on eroteltu toisistaan käyttötarkoituksen mukaan tai käsiteltäviin tietoihin kohdistuu käyttötarkoituksen mukaisia rajoituksia*.

Tietosuoja-asetuksen liikkumavara

Oikeusministeriön mukaan tietosuoja-asetuksen liikkumavara-arvio jää osin täsmentymättömäksi. Oikeusministeriö huomauttaa, että esityksen säännösehdotuksissa on joiltain osin kyse yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa päällekkäisestä sääntelystä, jota olisi vältettävä. Sisäministeriö viittaa perustuslakivaliokunnan antamaan lausuntoon, jonka mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Perustuslakivaliokunnan mukaan on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 5). Sisäministeriö toteaa tarkentavan sääntelyn olevan tarkoituksenmukaista.

Oikeusministeriö katsoo lausunnossaan, että oikeasuhtaisuuden arvioinnin osalta Finanssivalvonnan osalta tilitapahtumatietojen käyttötarkoituksia olisi voinut täsmentää. Sisäministeriö toteaa, että Finanssivalvonnan osalta hallituksen esityksessä on kuvattu se, mihin tarkoitukseen Finanssivalvonta tarvitsee tilitapahtumatietoja ja mihin tehtäviin se pyytäisi niitä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta. Sisäministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tietoihin pääsyä rajaisi esityksen mukaisesti niin Finanssivalvonnan, kuin muidenkin toimivaltaisten viranomaisten osalta välttämättömyysedellytys.

Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että käyttötarkoitussidonnaisuuden rajaaminen ehdotetun 1 b §:n 3 momenttien mukaan vaikuttaisi olevan merkityksellinen verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 10 §:n kannalta. Sisäministeriö toteaa, että mainitun pykälän

säännöskohtaisissa perusteluissa on selvennetty, että ehdotetussa säännöksessä olisi kyse tietosuoja-asetuksen liikkumavaran nojalla annettavasta suojatoimisääntelystä, jolla mukautetaan käyttötarkoitussidonnaisuutta. Viranomainen ei ehdotetun sääntelyn mukaan saa luovuttaa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä vastaanottamaansa tietoa suoraan sellaisenaan eteenpäin käyttötarkoitukseltaan toiseen viranomaistehtäväänsä tai toiselle viranomaiselle. Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettu laki (1346/1999) on säädetty ennen yleistä tietosuoja-asetusta ja sisäministeriö huomauttaa, että Verohallinnolla kuten jokaisella muullakin viranomaisella on laissa säädetty velvollisuus ottaa kaikessa käsittelyssään huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen velvoitteet.

Rekisterinpitäjyys

Esityksessä on todettu, että Tullin rekisterinpitäjän rooliin koostavan sovelluksen ylläpitäjänä on voimassa olevan lain aikana kohdistunut eri toimijoiden taholta kritiikkiä ja selkeyden varmistamiseksi ja tulkintaepäselvyyksien poistamiseksi katsotaan perustelluksi säätää tarkemmin saldo- ja tilitapahtumajärjestelmään liittyvistä vastuista. Oikeusministeriö pitää rekisterinpitäjän tarkempaa määrittelyä sinänsä perusteltuna, mutta kiinnittää kuitenkin vielä huomiota siihen, että ehdotettu sääntely ei välttämättä tarkoituksensa mukaisesti riittävällä tavalla täsmennä kunkin toimijan rekisterinpitovastuuta. Lisäksi rekisterinpitovastuun määrittämisessä olisi merkityksellistä kiinnittää huomiota rekisterinpitäjäksi kaavaillun tahon mahdollisuuteen käytännössä vastata rekisterinpitäjän velvollisuuksista. Edellä mainitun osalta oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti rekisterinpitäjä vastaa rekisterinpitäjän velvollisuuksista rekisterinpitovastuullaan olevien henkilötietojen osalta. Rekisterinpitäjän vastuuta ei voi siirtää muulle taholle. Viimeksi mainitun osalta merkityksellistä on muun muassa, että esityksen 1. lakiehdotuksen 1 d §:n 5 momentin mukaan Tulli antaisi määräyksen tiedonhakujärjestelmien teknisistä vaatimuksista. Sisäministeriö huomauttaa, että kyse on tekniseen rajapintaan liittyvistä vaatimuksista. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan Tulli on 26.10.2022 antanut määräyksen tiedonhakujärjestelmien kyselyrajapinnasta sekä ohjeistuksen sen toteuttamiseen liittyen. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan kukin tiedonhakujärjestelmän toteuttava tiedonluovuttaja toteuttaa määräyksen mukaisen tiedonhakujärjestelmän, joka sopii sen omiin järjestelmiin ja arkkitehtuuriin, ja jolla tietoa pystyy välittämään järjestelmästä Tullin koostavan sovelluksen määräyksen mukaisesti. Kyse on siten rajapintojen määrittämistä koskevasta sääntelystä.

Sisäministeriö toteaa lain aiempaan eduskuntakäsittelyyn liittyen, että epäselvyys Tullin roolista rekisterinpitäjänä johtuu rahoitustietodirektiiviin ja unionin tietosuojavelvoitteiden keskinäisestä ristiriidasta. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä muodostaa yhden rekisterikokonaisuuden. Pykälän 1 momentin mukaisesti jokainen rekisterikokonaisuuden tiedonkäsittelijä vastaa osaltaan ja itsenäisesti keskitetyn sähköisen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmään kuuluvien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta tietosuoja-asetuksen mukaisesti. Järjestelmässä käsiteltävän tiedon osalta rekisterinpitäjiä ovat siten tietopyyntöjä tekevät toimivaltaiset viranomaiset, koostavan sovelluksen ylläpitäjä Tulli sekä tiedonluovuttajat. Rekisterinpitäjän oikeudet ja velvollisuudet johdetaan unionin tietosuojalainsäädännöstä ja kansallisesta tietosuojalaista. Tästä seuraa, että Tullilla koostavan sovelluksen rekisterinpitäjänä kuuluvat kaikki ne rekisterinpitäjän oikeudet ja velvollisuudet, jotka unionin tietosuojalainsäädännöstä ja kansallisesta tietosuojalaista voidaan johtaa. Hallituksen esityksessä on kattavasti perusteltu Tullin roolia rekisterinpitäjänä ja siinä on pyritty perustelemaan mitä rekisterinpitäjän oikeuksia ja velvollisuuksia Tullille käytännössä kuuluu.

Tulli huomauttaa, että 17 g §:n säännöskohtaisten perustelujen sanamuoto on mahdollista tulkita siten, että myös toimivaltainen viranomainen olisi koostavan sovelluksen rekisterinpitäjä. Sisäministeriö toteaa, että vaikka perustelutekstin koostavaa sovellusta koskevassa sanamuodossa on kirjoitusvirhe eli ’koostavasta sovelluksen rekisterinpitäjyys siirtyy taas viranomaiselle’ pitäisi olla ’koostavasta sovelluksesta rekisterinpitäjyys siirtyy taas viranomaiselle’, pykälän säännöskohtaisissa perusteluista käy yksiselitteisesti ilmi, että ”jokainen rekisterikokonaisuuden tiedonkäsittelijä vastaa kukin osaltaan ja itsenäisesti keskitetyn sähköisen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmään kuuluvien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta” ja että ”toimivaltaiset viranomaiset toimivat rekisterinpitäjinä koostavan sovelluksen kautta välitettyjen tekemiensä tietopyyntöjen ja niihin vastaanottamiensa henkilötietojen osalta” kun sitä vastoin Tulli on 1 c §:n 1 momentin mukaan koostavalla sovelluksella käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpitäjä.

Tiedonsaantioikeudet ja yrityksen luottamuksensuoja luovuttamiseen liittyen

Finanssiala ry nostaa esille viranomaisten laajat tiedonsaantioikeudet, jotka on säädetty ennen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa. Finanssiala ry:n mukaan tiedonsaantioikeuksien täsmällistä ja tarkkarajaista määrittelyä tarvitaan, koska tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti tiedonluovuttajan on voitava varmistua viranomaisen tietopyynnön, siihen annettavan vastauksen ja luovutettujen henkilötietojen jatkokäsittelyn lainmukaisuudesta, mikä tietopyynnön sisällön suppeuden ja ehdotetun pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 1 b §:n 2 momentin käsittelykiellon vuoksi on erittäin haasteellista. Salassapitosääntelyä koskevan 1 b §:n mukaan tiedon luovuttaja ei saa hyödyntää saamaansa pyyntöä muuhun toimintaansa, esimerkiksi asiakkaan riskiluokitteluun. Viranomaisen pyyntö voi koskea esimerkiksi sivullista kuten rikoksen uhria tai osoittautua aiheettomaksi, jolloin käsittely muuhun tarkoitukseen rikkoo perusteettomasti yksilön oikeuksia ja vapauksia. Sisäministeriön mukaan käsittelykiellolla ei ole tekemistä tiedonluovuttajaa koskevan tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaisen osoitusvelvollisuuden kanssa.

Sisäministeriö toteaa, että hallituksen esitys ei sinänsä tuo mitään uutta viranomaisten luotto- ja maksulaitoksille välitettävien tietopyyntöjen käsittelyyn niiden vastuun osalta. Nykytilanteessa luotto- ja maksulaitokset saavat samalla tavalla viranomaisilta tiedon pyydetyistä tiedoista ja tiedonsaannin perusteista ja luovuttavat tietopyynnön mukaisesti pyydetyt tiedot viranomaisille kukin omien tiedonvälityskäytänteiden mukaisesti, kahdenvälisen rajapinnan tai sähköpostin välityksellä. Sisäministeriö toteaa Finanssiala ry:n viittaamaan vertailutietotarkastukseen ja toteaa, että järjestelmän käyttöön liittyvä verotusmenettelylain (1558/1995, myöhemmin VML) 19 §:n mukainen tiedonantovelvoite perustuu aina pyyntöön, jossa verovelvollinen on yksilöity. Sähköisen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän kautta tehtävät kyselyt olisivat aina kohdennettuja ja tietoa haettaisiin vain yksittäistä, ratkaistavana tai käsiteltävänä olevaa tapausta varten, jota varten tietojen saanti olisi viranomaiselle välttämätöntä. Ehdotetun mukaisesti järjestelmässä ei olisi mahdollista tehdä kohdentamattomia massahakuja. Ehdotettavan VML 18 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaankin, että koska pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän käyttö on sidottu VML 19 §:ään, ei sitä voitaisi käyttää VML 21 §:n mukaisten vertailutietotarkastusten soveltamistilanteissa. Sisäministeriö toteaa lisäksi, että ehdotettava VML 18 a § nimenomaisesta luotto- ja maksulaitosten tiedonantovelvollisuudesta pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa tarkoitettuihin saldo- ja tilitapahtumatietoihin täsmentää verohallinnon tiedonsaantioikeuksia. Lisäksi saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän käyttö on sidottu välttämättömyysvaatimukseen.

Talousvaliokunta toteaa, että käytettävissä olevin keinoin ja EU:n tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa rajoissa tulee varmistaa, että viranomaisten tietopyyntöjen kohteena olevien yritysten oikeudellinen asema on mahdollisimman hyvin turvattu, vaikka yhtäältä EU:n tietosuoja-asetuksen mukaista vastuuta ei voida poistaa säätämällä kansallisesti tietopyyntöihin vastaavien yritysten luottamuksensuojasta. Sisäministeriö toteaa, että toimivaltaiset viranomaiset toimivat rekisterinpitäjinä tekemiensä tietopyyntöjen ja niihin vastaanottamiensa henkilötietojen osalta ja niitä koskevat tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän kansallisen sääntelyn mukaiset sekä viranomaisia koskevissa erityislaeissa säädetyt rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelyä koskevat velvoitteet. Saldo- ja tilitapahtumatietoja koskevaa kyselyä eikä koko tiedonkäsittelyä muodostuisi ilman viranomaisen tekemää kyselyä, joten viranomaisen vastuu ja rooli järjestelmän osana on keskeinen. Siitä johtuen viranomaisen vastuuta tietopyynnön oikeasuhtaisuudesta voidaan pitää korostettuna, vaikka kenenkään järjestelmään kuuluvan tiedonkäsittelijän tietosuoja-asetuksen mukaista rekisterinpitovastuuta ei voida poistakaan.

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen

Hallituksen esityksen 1 c §:n 3 ja 4 momenteissa säädettäisiin rajoituksesta yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaiseen oikeuteen saada pääsy koostavan sovelluksen tietoihin. Mikäli rekisteröidyn oikeuksia ei rajoitettaisi, kuuluisi tälle oikeus saada rekisterinpitäjältä tietoja esimerkiksi siitä, onko viranomainen tehnyt hakuja häntä koskeviin tilitapahtumatietoihin ja mitä tarkoitusta varten. Tämä rajoitus olisi perusteltua koostavan sovelluksen osalta, koska tiedonkäsittely koostavalla sovelluksella on automaattista eikä Tullin koostavan sovelluksen rekisterinpitäjän ominaisuudessa tule puuttua tietoihin, joita se koostavan sovelluksen avulla välittää toimivaltaisille viranomaisille. Ehdotettu rajoitus perustuu 23 artiklan 1 kohdan a-e sekä h alakohtaan eli oikeutta ei olisi, jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa kansallista turvallisuutta, puolustusta, yleistä turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Artiklan mukaan rajoitus olisi perusteltua myös, jos muu unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, erityisesti unionille tai

jäsenvaltiolle tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu, mukaan lukien rahaan, talousarvioon ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva tai edellä mainittuihin tehtäviin liittyvä valvonta-, tarkastus- tai sääntelytehtävä voisi vahingoittua. Koska pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän toimivaltaisten viranomaisten tehtävät koskevat edellä mainittuja tehtäviä, ehdotettua rajoitusta voidaan pitää välttämättömänä ja oikeasuhtaisena toimenpiteenä.

Mainitun pykälän säännöskohtaisten perusteluiden mukaan rekisteröidyn oikeuksien rajoittamiseen liittyvänä suojatoimena säädettäisiin välillisen tarkastusoikeuden hyödyntämisestä. Edelleen perustelujen mukaan välillisestä tarkastusoikeudesta säädetään tietosuojalain 34 §:ssä. Sääntelyn mukaan välillisen tarkastusoikeuden käyttöä koskeva pyyntö olisi esitettävä tietosuojavaltuutetulle taikka Tullille noudattaen henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 35 §:n 2 momenttia ja Tullille esitetty pyyntö olisi toimitettava viipymättä tietosuojavaltuutetulle. Oikeusministeriön mukaan välillisen tarkastusoikeuden merkitys tässä yhteydessä jää epäselväksi. Oikeusministeriö katsoo, ettei perusteluissa viitatussa tietosuojalain 34 §:ssä ole kyse rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä tietosuojavaltuutetun välityksellä eikä esitettävässä sääntelyssä vaikuttaisi muiltakaan osin olevan kyse ns. välillistä tarkastusoikeutta koskevasta sääntelystä. Sisäministeriö huomauttaa, että ehdotettu sääntely vastaa pitkälti voimassa olevan lain mukaista sanamuotoa. Tietosuojalain 34 §:n 4 momentin mukaisesti, jos rekisteröidyllä ei ole oikeutta tutustua hänestä kerättyihin tietoihin, tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava tietosuojavaltuutetulle rekisteröidyn pyynnöstä.

Järjestelmän tietosisältö

Keskusrikospoliisi (KRP) nostaa lausunnossaan esille, että myös luottoja ja vakuuksia koskevat tiedot tulisi pystyä kysymään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta. Sisäministeriö pitää mainittujen tietojen lisäämistä sinänsä perusteltuina lisättäväksi järjestelmään, mutta toteaa ettei luottoja- ja vakuuksia koskevien tietopyyntöjen kohdentamista oikeaan tiedonluovuttajaan onnistuttu ratkaisemaan kyseisessä lainsäädäntöehdotuksessa siten, että se olisi täyttänyt perusoikeusrajoitusten täsmällisyyden, tarkkarajaisuuden ja hyväksyttävyyden kriteerit. Järjestelmästä on siten mahdollista saada tarkemmat tiedot vain niistä tileistä, joiden yksilöintitiedot on mahdollista saada pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän voimassa olevan lain mukaisesta tilin asiakkuustietoja välittävästä toiminnallisuudesta. Näin viranomainen voi kohdentaa pyynnön pelkästään sille tiedonluovuttajalle, jossa kyselyn kohteena oleva tili on.

KRP ehdottaa lisäksi selvitettäväksi, voisiko tilinhaltijan tiedot saada samalla kyselyllä tilitapahtumatietoja koskevien kyselyiden kanssa. Sisäministeriö toteaa, että esityksen mukaan sähköisen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän kautta tehtävän tilitapahtumakyselyn tiedonkäsittelyn oikeutus perustuu siihen, että viranomaisella on tieto, kenen tilistä on kyse ja mihin luotto- ja maksulaitokseen pyyntö kohdistuu. Viranomaisella tulee olla IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus, jotta sen olisi mahdollista tehdä kohdennettu tilitapahtumatiedustelu rajatulle aikavälille vain siihen tiedonluovuttajaan, jossa kyseinen tili on. Mikäli viranomaisella ei ole tuota tietoa, sen tulee selvittää tarvittavat yksilöintitiedot ensin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän voimassa olevan lain mukaisesta tilin asiakkuustietoja välittävästä toiminnallisuudesta. Tilitapahtumatietokyselyjen ja niiden vastauksien toimittamisessa noudatettaisiin suositusta eurooppalaisten lainvalvontaviranomaisten käyttämästä ISO20022 sanomarakenteesta (Camt.052/Camt.053) eikä sanomarakenne sisällä tilin käyttöoikeudenhaltijaa koskevia tietoja, jotka ovat saatavilla pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän voimassa olevan lain mukaisen tilin asiakkuustietoja välittävän toiminnallisuuden kautta. Tuo toiminnallisuus perustuu automaattiseen ja välittömään tiedonsaantiin. Viranomainen saa tilin asiakkuutta eli mm. tilin käyttöoikeudenhaltijaa koskevan pyydetyn tiedon käytännössä reaaliaikaisesti. Viranomainen voi omassa järjestelmässään ratkaista missä muodossa tiedot pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kahdesta eri toiminnallisuudesta tuotetaan hyödynnettäväksi eli saako se käytännössä tiedot molempien järjestelmien kautta tehdyistä kyselyistä kootusti. Sisäministeriö ei pidä kyselyiden tietosisällön yhdistämistä perusteltuna.

Pykäläkohtaiset muutokset

1 b

Suhde muuhun lainsäädäntöön ja tietojen salassapito

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmässä käsiteltävät tiedot ovat salassa pidettäviä.

Lisätään säännökseen puuttunut väliviiva.

1 c §

Koostava sovellus

Tulli ylläpitää koostavaa sovellusta, jonka avulla se siirtää koneellisesti toimivaltaisten viranomaisten tietopyynnöt 2 ja 3 luvussa säädettyihin käsittelytarkoituksiin 1 a §:ssä tarkoitetuille toimijoille sekä luovuttaa välittämällä näistä vastaanotetut tiedot tietopyynnön mukaisesti toimivaltaiselle viranomaiselle. Tulli on koostavalla sovelluksella käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpitäjä.

Koostavalla sovelluksella tapahtuva henkilötietojen käsittely on automaattista. Koostavan sovelluksen kautta luovutetut tiedot on poistettava sovelluksesta välittömästi sen jälkeen, kun tiedot on luovutettu eteenpäin. Ellei toimivaltainen viranomainen ole tiedonhakujärjestelmäänsä hyödyntäen hakenut pyytämiään tietoja koostavasta sovelluksesta, tiedot poistuvat sovelluksesta automaattisesti.

Poiketen siitä, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 15 artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta pääsystä tietoihin, pääsyä tietoihin ei ole, kun tietoja käsitellään koostavalla sovelluksella. Tiedot on annettava tietosuojavaltuutetulle rekisteröidyn pyynnöstä noudattaen, mitä tietosuojalain (1050/2018) 34 §:ssä säädetään. Välillisen tarkastusoikeuden käyttöä koskeva pyyntö on esitettävä tietosuojavaltuutetulle taikka Tullille noudattaen henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 35 §:n 2 momenttia. Tullille esitetty pyyntö on toimitettava viipymättä tietosuojavaltuutetulle.

1 d §

Tiedonhakujärjestelmät

Tulli valvoo 1 ja 2 momenteissa ja 4 §:n 2 momentissa ja 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattamista sekä antaa määräyksen tässä pykälässä mainittujen tiedonhakujärjestelmien teknisistä vaatimuksista.

Sisäministeriö kannattaa Tullin esitystä 1 d §:n tarkentamisesta ja valvontavastuun ulottamista luottolaitosten lisäksi myös muihin tiedonluovuttajiin, jotka ovat rakentaneet pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän. Valvontavastuun ei pitäisi sisäministeriönkään mielestä riippua toimijan luonteesta vaan siitä olisiko toimija rakentanut tiedonhakujärjestelmän. Lisäksi sisäministeriö pitää perusteltuna tarkentaa tiedonhakujärjestelmää koskevan määräyksen kohdetta ulottaen se koskemaan kaikkia pykälässä mainittuja tiedonhakujärjestelmiä eli niin tiedonluovuttajia kuin myös viranomaisen tiedonhakujärjestelmiä. Ministeriön mukaan tämä on avattu mainitun säännöksen perusteluissa, mutta tuomalla se säännöstasolle tarkennetaan sääntelyä.

2 §

Määritelmät

16) arvopaperitiedoilla arvo-osuustililain (827/1991) 2 §:ssä~~n mukaisia~~ tarkoitettua ~~tietoja~~ arvo-osuustiliä~~n sisällöstä~~ ja arvopaperitileistä annetun lain (750/2012) 2 §:ssä tarkoitettua arvopaperitiliä koskevia tietoja.

Edellä esitetyn mukaisesti sisäministeriö kannattaa Talousvaliokunnan ehdotusta arvopaperitietojen määritelmän laajentamisesta myös muihin arvopaperitietoihin kuin arvo-osuusjärjestelmän mukaisiin arvo-osuustilien sisältöihin.

8 §

Keskitettyä automatisoitua tilitietojärjestelmää koskevien tietojen luovuttaminen toimivaltaisille viranomaisille

Tulli välittää 3 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten 4 ja 6 §:ssä säädettyjä tietoja koskevat tietopyynnöt, joiden osalta on yksilöity 3 §:ssä tarkoitettu käyttötarkoitus, pseudonymisoituna luottolaitokselle sekä siirtää luottolaitokselta vastaanotetut tiedot tietopyynnön mukaisesti toimivaltaiselle viranomaiselle koostavalla sovelluksella.

~~Koostavan sovelluksen kautta luovutetut tiedot on poistettava sovelluksesta välittömästi sen jälkeen, kun tiedot on luovutettu toimivaltaiselle viranomaiselle.~~

17 d §

Keskitetystä sähköisestä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmästä saatavat tilitapahtuma- ja arvopaperitiedot

Keskitetystä sähköisestä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmästä on mahdollista pyytää seuraavat pankki- ja maksutilejä koskevat tilitapahtumatiedot:

1) tapahtumatyyppi;
2) tapahtumapäivä ja kellonaika;
3) tapahtuman summa tilivaluutassa ja alkuperäisessä valuutassa;
4) tapahtuman viesti ja viitenumero;
5) tapahtumaa koskeva tilinumero;
6) vastaanottajan tai lähettäjän nimi;
7) muut kuin 1–6 kohdassa tarkoitetut ISO20022-sanomarakenteesta saatavat tilitapahtumaan liittyvät tiedot.

17 f §

Keskitettyä sähköistä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmää koskevien tietojen käsittely

Edellä 1 a §:ssä tarkoitettujen toimijoiden on luovutettava 17 b:ssä ja 17 d §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot ~~keskitettyyn sähköiseen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmään. Tiedot on luovutettava~~ viipymättä, mutta viimeistään seuraavan pankkipäivän kuluessa salassapitosäännösten estämättä.

Edellä 17 d §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot tulee luovuttaa pyydettäessä viiden edeltävän kalenterivuoden ajalta. Toimivaltaisen viranomaisen tulee tapauskohtaisesti arvioida miltä ajalta tiedot on tarpeen pyytää sekä poistaa tarpeettomat henkilötiedot ilman aiheetonta viivytystä.

Edellä 1 a §:ssä tarkoitettu toimija voi perustellusta syystä luovuttaa 17 d §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot muuta sähköistä tietoturvallista tapaa käyttäen.

~~Edellä tässä pykälässä tarkoitetut tiedot on poistettava koostavasta sovelluksesta välittömästi sen jälkeen, kun ne on luovutettu toimivaltaiselle viranomaiselle. Ellei toimivaltainen viranomainen ole tiedonhakujärjestelmäänsä hyödyntäen hakenut 17 b ja 17 d §:ssä tarkoitettuja tietoja koostavasta sovelluksesta, tiedot poistuvat sovelluksesta automaattisesti.~~

Hallituksen esityksessä ehdotetaan 1 c §:ssä, 8 §:ssä ja 17 f §:ssä esitettyjä säännöksiä koostavan sovelluksen tietojen poistamiseen liittyen. Tullin näkemyksen mukaan 8 §:ssä ja 17 f §:ssä säädetty velvollisuus tietojen poistamisesta ei muuta tietojen poistamisen velvollisuutta, koska siitä säädettäisiin jo 1 c §:n 2 momentissa. Koska samaa koostavaa sovellusta käytetään ehdotetun lain mukaisesti sekä automatisoidun tilitietojärjestelmän mukaisten tietojen että keskitetyn sähköisen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän mukaisten tietojen välittämiseen eikä tietojen poistamisen käytänteet koostavassa sovelluksessa eroa näiden toiminnallisuuksien osalta, sisäministeriö yhtyy Tullin näkemykseen ja pitää lakia selkeyttävänä, että koostavan sovelluksen tietojen poistamista koskeva sääntely on keskitetty yleisiä säännöksiä koskevan 1 luvun 1 c §:n 2 momenttiin. Siten pitkälti 1 c §:n 2 momentin mukaiset kirjaukset eli ehdotetun automatisoidun tilitietojärjestelmän tiedonkäsittelyä koskeva 8 §:n 2 momentti sekä keskitetyn sähköisen saldo- ja tilitapahtumajärjestelmän tiedonkäsittelyä

koskeva 17 f §:n 4 momentti ehdotetaan poistettavaksi. Tämän mukaisesti koostavan sovelluksen tietojen poistamista tarkentava sääntely ehdotetaan lisättäväksi 1 c §:n 2 momenttiin.

Oikeusministeriö toteaa, että velvollisuus luovuttaa tiedot seuraa jo voimassa olevista tiedonsaantioikeuksista, ja että tietojen sähköisestä luovutustavasta säädettäisiin ehdotetussa 17 a ja 17 c §:ssä. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu 17 f §:n 1 momentin 1. virkkeen käytännesäännös vaikuttaa tarpeettomalta. Sisäministeriö katsoo, että tarkentava säännös voidaan poistaa ja siten 17 f §:n 1 momentti muotoilla edellä esitetyllä tavalla.

Tulli esittää lisäksi, että 17 e §:n 2 momenttiin pitäisi lisätä viranomaisen yhteystiedot, koska Tullin velvollisuus on toimittaa ne 17 g §:n 3 momentin mukaisesti eteenpäin tiedon luovuttajalle. Sisäministeriö toteaa, että viranomaisen tulee kyselyä tehdessään antaa tieto pyytävästä viranomaisesta, mikä käy ilmi myös ehdotetun sääntelyn lokitietoja koskevasta 17 h §:stä. Sisäministeriö ei näe estettä tiedon lisäämiselle 17 e §:n 2 momentin listaan, mutta toteaa, että mainitussa pykälässä ehdotetaan pyynnön yksilöiviä tietoja eli tietoja, joiden avulla tietopyynnön voidaan osoittaa olevan oikeutettu. Yhteystietoja ei ole esityksessä pidetty varsinaisesti tiedonsaannin oikeutusta kuvaavina tietoina.

Finanssiala ry:n ehdotukseen, että saldo- ja tilitapahtumakyselyissä tulisi aina noudattaa ns. kahden silmäparin periaatetta, sisäministeriö huomauttaa, että 17 h §:n 3 momentissa velvoitetaan, että toimivaltaisen viranomaisen 2 momentissa tarkoitetusta lokirekisteristä on käytävä ilmi keskitetystä sähköisestä saldo- ja tilitapahtumajärjestelmästä tiedustelun suorittaneen henkilön ja sen määränneen henkilön tunnistetiedot.

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi Sisäministeri Rantanen
Kansliapäällikkö Sarasmaa
Erityisavustaja Kerttula
Osastopäällikkö Vuori
Poliisijohtaja Taavila
Sisäministerin sihteeri Söderman
Valtiosihteerin sihteeri Landström
Sisäministeriön henkilöstö- ja oikeusyksikkö